

NAŠE ŘEČ.

Listy
pro vzdělávání a tříbení jazyka českého.

Vydává

III. třída České akademie věd a umění.

Redakční rada:

Jiří Haller, Kvido Hodura, Oldřich Hujer,

František Oberpfalcer, Emil Smetánka.

I. 1/xxi. Ročník dvacátý první.
J.č. 7912.

NÁKLADEM ŠOLCE A ŠIMÁČKA, SPOLEČNOSTI S R. O.
v Praze II., Spálená 27.

1937.

NAŠE ŘEČ

Litý

pro vydávání a tiskem tiskem českého

Vydavatel

Il. 1000 Kč, 1000 Kč, 1000 Kč, 1000 Kč

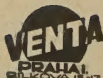
1000 Kč, 1000 Kč, 1000 Kč, 1000 Kč

1000 Kč, 1000 Kč, 1000 Kč, 1000 Kč

1000 Kč, 1000 Kč, 1000 Kč, 1000 Kč

1000 Kč, 1000 Kč, 1000 Kč, 1000 Kč

1000 Kč, 1000 Kč, 1000 Kč, 1000 Kč

Tiskly Grafické závody Pour a spol. v Praze I., Bílkova ul. 15-17.

OBSAH.

ČLÁNKY.

	Strana
Bečka J. V., O abstraktech vlastnosti a stavu v novinářské češtině	122
Beneš Josef, Dativ a lokál podstatných jmen vzoru sluha . . .	97
Jeden druh příjmení a o jednom způsobu kolektivního označení příslušníků rodiny	182
Čenský Alois, arch. prof. dr., Průteplivost a průzvučnost . . .	178
Erban Karel, Proč užíváme cizích slov	54
O novočeském užívání spojek jestli, jestliže, -li . . .	145
Haller Jiří, Dvacet let Naší řeči	1, 33
Poznámky k Příručnímu slovníku jazyka českého . . .	90, 161, 185, 220, 250
Ses, sis	209
Stanoviště, stanovisko	215
Janko Josef, Příjmení Purkyně	10
Lih	128
Juda Karel, Příklady lidového umění vyjadřovacího . . .	127
Kubišta Jan, K skloňování českých příjmení	85
Oberpfalcer Fr., Nejstarší české soudní zápisy v archivu města Prahy	81, 113
Paul K., P. J. Šafařík a Jungmannův slovník	46
Polák V., Lexikální a etymologické drobnosti IV, V, VI. 93, 217, 248	
Strejček F., Dátí — nechati (s inf.)	243
Šmilauer Vl., Elektronka nebo elektronovka?	88
Výklady slov	98, 128, 167, 188, 223, 257
Magnetisovati — magnetovati	159
Průteplivost a průzvučnost	241
Volf Miloš B., Vratič či vrátýč?	212
Wajs Miloslav, Čeština vývěsních štítů a reklamních nápisů . .	180

POSUDKY A ZPRÁVY.

Dąbrowska Marja, Podruzi (Jiří Haller)	282
Jak se dívá Němec na přednosti a těžkosti češtiny (Vl. Šmilauer) .	198
Jistebský či jistebnický?	58

	Strana
Kocourek Franta, Vrah mezi námi (Jiří Haller)	102
Lada Josef, Kalamajka (Aug. Jar. Doležal)	61
Lesný V., Rabíndranáth Thákur (Jiří Haller)	265
Letecké názvosloví (Vl. Šmilauer)	169
Památník Josefa Emlera (Jiří Haller)	137
Pavel Josef, Pověsti českých hradů a zámků (K. Říha)	12
Pojem a definice zemědělství (Vl. Šmilauer)	173
Praha v obnoveném státě československém (Jiří Haller)	133
Sochor Jaroslav, Učebnice dějepisu pro nižší třídy středních škol (J. V. Bečka)	192
Technikovy jazykové poznámky (Vl. Šmilauer)	172
T. G. Masaryk	177
Redakční oznámení	32, 112
Z našich časopisů	23, 65, 106, 140, 199, 235, 269
Zpráva kanceláře Slovníku jazyka českého	20

DROBNOSTI.

Báňský 76. — Bohatý čím 27. — Byla to ona, kdo . . . 142. — Cennina 280. — Dagmar 142. — Datum v dopisech 108. — „Dnes před sto lety“ 237. — Druidové 109. — Genitiv záporový 78. — Havarie 238. — Chyby v překladu 79. — Jamkoviště 79. — Jezdeckto, jízda 143. — K skloňování českých příjmení s koncovkou -e 174. — Konec zpravodajstva 174. — Konfekce 80, 205. — Malé klasobraní po dnešním jazyce 109. — Mikter 239. — Novinářská čeština 206. — Obchod se smíšeným zbožím 29. — Oddělování předpon 207. — „Odvolati se do rozhodnutí“ 30. — Psaní zkratky dr. 207. — Péče o čistotu úřední polštiny 111. — Půhon 144. — Refuge, refýž, výstupek 207. — Romanetto 208. — Skloňování jména Purkyně 111. — Skloňování mužského příjmení Maria 282. — Souviseti 30. — Školní okres královédvorský 239. — Tělocvičná jednota Sokol Praha 31. — Téma 283. — Tisíc 32. — Tovaryš a tovaryš 32. — Ukázky z českého studentského slangu na francouzských lyceích 175. — Veselice 284. — Vlastní jména 290. — Vratič 284. — Vsetínský — vsatský 111. — Vysilač a vysílačka 176. — Výslovnost a skloňování osobního jména Garrigue 240. — Zák. chrán. — zák. chrán. 112. — Žlábkovati 240.

Rejstřík k XXI. ročníku Naší řeči.

Slova a rčení chybná jsou vytištěna proloženým písmem. Zkratky: adj. = adjektivum, adjektivní; adv. = adverbium; arch. = archaismus, archaistický; bás. = básnický; bot. = botanický; č. = český, čeština; číslo; dial. = dialektický; dok. = dokonavý; etym., etymol. = etymologie; germ. = germanismus; j. = jako; jm. = jméno; kniž. = knižní; l. = lépe; lid. = lidový, lidově; m. = místo; min. = minulý; mor. = moravský; n. = nebo; neutrum; nář. = nářečí; nč. = novočeský; nedok. = nedokonavý; nepřes. = nepřesně; neskl. = nesklonné; nespr. = nesprávně; ob. = obecný; os. = osoba, osobní; pl. = plurál; práv. = právnický; prés. = přésens; předl. = předložka; předp. = předpona; přič. = přičestí; příjm. = příjmení; příp. = přípona; přísl. = příslovce; přít. = přítomný čas; rozk. = rozkazovací způsob; říd. = řidké; řidč. = řidčeji; slc. = slovenský; slov. = slovesný; slovin. = slovinický; slož. = složený; sp. = spojka; spis. = spisovný; spr. = správně; star. = starší; stč. = staročeský, stará čeština; stroj. = strojené; term. = termín, terminologie; v. = vedle; viz; vl. = vlastní; voj. = vojenský; význ. = význam, významový; vz. = vzor; zr. = zřídka.

A

-a, příp. příjmení j. Straka, Vrba 86 n.; přípona jmen se vz. sluha 97 n.
abstrakta vlastnosti a stavu v novonářské češtině 26, 122 n.
aby; aby ses, aby sis 209 n.
-ace, konc. jmen j. delegace, izolace 161
ač, sp. 152
-ačka, příp. jmen j. vazačka — vázačka 176
ačli, ač... li, ač... jestli, ač... jestliže 151
adverbia, v. příslovce
aeroplán 171
aerostat, aerodyn 170
aglutinace v míst. jménech německých 275 n.
aklimatisovati 159
ale a nýbrž, rozdíl významový 78 n.
alkalie, alkalický 259
Alois, etymol. 128 n.
amfibie (v názvosloví leteckém) 171
analogie; vznik nom. boltec 24; odvolati se do čeho m. z čeho, nespr. podle stěžovati se do čeho 30
Antoniš, stč. jm. os. 119
argot v rom. Kocourkově 104
archaismy u F. Bilého 4 n.; břehy Vltaviny 18; gen. předmětný m. akus. u sloves hledati, hlídati, střežiti, žádati, poskytovat 18; gen. srovnávací u kompar. (muži delší

mečů) 18; co m. jako v doplňku 18; archaistický pořádek slov v dětské knize 19 n.; v. též slovník
arsonvalovati 160
-as, příp. pejorativní 132
aspoň, přísl., v souvětích vyjadřujících antiklimax 155
atrakce (stč. králové Janové, po puol osmu groši) 119
autogira 171
auto-moto-velo 181
avarie, havarie 238 n.
avion (letoun) 171
až, sp.; až na... s význ. vylučovacím 40; až na další, spr. až do dalšího opatření, prozatím 162

B

bába, babí ve jm. pomístních j. Babí hora, kopec a p. 140 n.
Babylon, jm. pomístní 140 n.
bačkora, skloňování toho slova, je-li přezdívkou 86
bahnisko 216
balon 170
bambitka, z banditka 88
banda, bandita, původ těchto slov 98 n.
banditka, z „banditská pistole“ 88
„Bankoživnost“, obchodní jm. 182
báňský, význam tohoto slova 76 n.
barvoslepost 41
bas, původ toho slova 99

bašta, baštýř, baštiti, etymol. 99
 Bechyně, příjmení 10; jeho skloňování 86, 174 n.
 benediktinka, z „benediktinská kořalka“ 88
 bergamotka 101
 bessemerovati 159
 bez-, předp. oblíbená u Šafaříka 52
 bezúčelný 9
 bezvýsledný, bezvýsledně 9, 40
 běž, původ toho slova 99 n.
 Bidlo, příjm. skloňování 86
 Bílina, spr. Bilina 13
 bíreš, slc. 100
 biřic, původ toho slova 100
 bleskurychlý 9; blesku-rychle, l. bleskem, (rychle) jako blesk, bleskorychle 17
 bludisko 216
 bohatý čím, nač 27 n., stč. v čem, več, nač 28; významový rozdíl mezi vazbou s instr. a předložkou 29
 boltec, asi z něm. Bolzen 24
 bouda, z něm. 191 n.
 boucherovati 159
 Bouše, příjm., skloňování 86
 boží; prst Boží, spr. boží 13
 brániti komu čeho, stč. 121
 budova, budovati, etym. 192
 bujarý, etym. 217 n.
 burgyňa, burgyně, burgyň, dial. 12
 by; bys, by ses, by sis 209 n.
 býti s to učiniti něco 4; zdál se býti pořádným občanem m. zdál se pořádným občanem 17; zdáli se býti nebezpeční m. zdáli se nebezpeční 136; je k dostání m. lze dostati 251

C

candát, přejato do něm. 189
 cennina 280 n.
 -cí, příp. příd. jmen j. žehlicí a pod.; jsou základem jmen j. žehlička, vysílafka 176
 cievár, citvar, etymol. 129
 cítiti; je z něho cítit kořalka, spr. kořalku 234
 citrolis 181
 civilní a občanský 56
 cizí slova; odpor F. Bilého proti nim 4; proč užíváme cizích slov 54 n.; cizí slova v starší odb. mluvě 172,

v Sochorově učebnici 196; jak se cizí slova přejímají a šíří 223 n.; cizí slova v odb. názvosloví 273; cizí slova s počátečním dž 257
 co, zájm. vztažné; v doplňku arch. m. jako (zůstal co pomník m. jako pomník) 18

Č

-č, příp. jmen j. vysílač 176; kvantita těchto jmen 176
 čabraka, původ toho slova 129 n.
 čárka, v. interpunkce
 čáry, původ toho slova 130
 čas; mám čas a mám kdy 9; čas minulý m. přít. 197; kondicionál min. m. přít. 197
 čáslavka, z „čáslavská hruška“ 88
 časování sloves česati 90, čísti 92, čmouditi, čniti, čpiti, čuměti 93, deptati 166, dlabati, dliti 14, 186 n., dloubati, dlubati, dmouti 187, dřobati 188, dodati 221, dořici 251, dotknouti, dotýkati (se) 252, drápati, drbati 254, dřímati, dřiti 256, souviseti 30; neopomněl, spr. neopominul 14; ocitl se, spr. octl 14; začlo, spr. začalo 14; zarzáł, spr. zarzal (novotv. zaržál) 13, 14; lhou, spr. lžou 235; vonící m. vonějící 235; snědělý m. snědený 235; cinknul, ušklibnul se, spr. cinkl, ušklibl se 105; časování v stč. soudních zápisech 119
 Čechofruct, obchodní jm. 182
 čepýřiti, čepejřiti; čepýr, čepýřitý, čepýřivý 90
 čermačí, adj. k čermák 90
 černobýl, gen. -u 90
 černokněžník, arch. černoknižník 90
 černosotětec, řidč. černosotnětec; černosotěnství, černosotněnský 90
 černozem, černozeň — černá země 90
 červ, ve význ. „appendix“ má gen. červa i červu 90
 červenobilomodrý i červenobélomodrý 90
 červenozeň, červenozem, červená země 90
 červivý i červavý 90
 červotoč, 1. (m.) brouček Anobium, 2. (f.) červotočina 90

česati, přít. češi, češu i česám, rozk. češ, česej 90
český; země česká, spr. Česká 13;
Český bratr 198; česká slova
v něm. nářečí jihomorav. 276
čest; zaručovat se, ujišťovat svou
ctí, přijít, sloužit ke cti, dělati
si čest z čeho, pokládati si za čest
co, mám čest se vám poroučeti,
s kým mám čest 91
čeština, v. jazyk český; čeština no-
vinářská, v. novinářská čeština
četba, 1. čtení, 2. co se čte 91
četoivo, arch. 91
či, sp.; v otázce přímé a nepřímé,
ve větě vypovídací, ve spojení pří-
pustkovém, arch. ve spojení vyja-
drujícím totožnost 91
čili, sp.; čili nic, čili ne; ve význ.
spojky neboli (štedrovka čili hous-
ka a pod.) 91 n.
činel, skloňování (pl. činely, zř. či-
nele, gen. činelů a činel) 92
činiti; činiti příjemný dojem, nároky,
požadavky, výjimku, má s tím
mnoho co činiti, služné činí dvacet
zlatých atd. 92
čínovník, 1. ruský úředník, 2. funk-
cionář spolku 92
činžák, slovo spis.; činžáček, činžác-
ký, činžákový 92
číslo; č. jedn. v stč. označení manže-
lů 184; v. plurál, singulár
čísti, přič. čtla i četla 92; čísti z kni-
hy, v knize; čísti mši (opak: zpí-
vati mši), kde nejde o opak, 1.
sloužit mši 92
čistý, komp. čistší, čistější 92; význa-
my přenesené 92; význ. „učiněný,
hotový“ (čistě bláznovství m. učí-
něné, čiré) není spisovný 92
čítati na koho, nač, 1. spoléhati
na koho, nač. 92 n.; Zlín čítal
4000 obyvatel, 1. měl 93
čiv, arch. fem. čiva 93
čizbář, čizbař; čizbářství 93
člen určitý, hranice jeho rozšíření
74 n.
čmel, gen. čmele i čmela 93
čmouditi, rozk. čmuď, čmoudi, podst.
jm. čmoudění 93
čniti, čněti, 3. pl. čnějí a ční, rozk.
čni 93
čoko-kvarteto 181

čpíti, čpěti, 3. pl. čpí 93
čteci, slovo nespisovné 93
čtvřý; v 1. 4. p. mívá tvar jmenný
93
čtvrt, gen. čtvrti, pl. čtvrti i čtvrtě
93
čtvrtiti, přič. čtvrcen 93
čtvrtleti, čtvrtrok 93
čtyr-, čtyř-, čtver-, první člen slože-
nin 93
čtyřdohoda 93
čtyřka, čtyřka 93
čuměti, 3. pl. čumějí a čumí, rozk.
čum 93

D

d v lid. vodvírat, vodevřít je staré
235 m.
Dácie 161
Dagmar, jm. ženské, skloňování 142
n.
daguerrotyp 161
daktylický, l. daktylský 161
161
dál, gen. dále, řidč. dále, gen. dále
161
dalece; tak dalece (fam.) = celkem,
konec konců; jak dalece, 1.
do jaké míry; tak dalece, 1.
do té míry 161
daleko, komp. dále, dál, arch. dáleji
161; stupňuje zápor slovesa a kom-
parativ 161 n.; daleko nejsil-
nější, nečeský latinismus 161 n.;
jak daleko, tak daleko, 1.
pokud, do té míry (význam sp.
omezovací) 162; daleko s gen. (da-
leko pata oka) 162
daleký, komp. další, arch. dálejší 162;
až na další, spr. až do dalšího
opatření, prozatím 162
dáma, gen. pl. dam 162
damascenka, z „damascenská šavle“
88
Damašek, adj. damašský, damascen-
ský, zř. damašecký 162; damascen-
ka 162
Dán, 1. pl. Dánové 162
dandy, skloňování 162
daněk, danče, dančí 162
Daniel, gen. -e i -a 162
dánka, dáňkový, arch. a dial. daňka,
daňkový 162
Dante, gen. Danta; Dantův, dantov-
ský 162

danost, daný 162
darebný a daremný, darebnice a daremnice atd., významové rozlišení 162
dariti se; dílo se daří, dílu se daří 162 n.
dāti a nechati s inf., rozdíl význ. 243 n.
dativ jmen vz. sluha (Fráňu Šrámkovi, spr. Fráňovi, a pod.; panu Pobudu, spr. -ovi) 97 n.; dat. m. akus. (předcházely jim m. je, a pod.) 17, 18; poměry tomu dovoluji m. to 110
datum v dopisech 108 n.; v stč. soudních zápisech 114; léta devadesátá = 1890—1899 (kdy se píše devadesát) 167
dávati, vazby a významy tohoto slovesa 164; dávati k lepšímu, l. vypravovati něco (na pobavení společnosti) 164
David, ob. david (chváliti, honiti dává a pod.) 164
dávno; ode dávna 164
dbalost o něco, zř. něčeho; dbalý čeho, oč; dbáti koho n. čeho, o koho n. oč, na koho n. nač 164
dci, arch.; ak. dceř, dat. dceři 164
debr, gen. debři n. debře (bás.) 164
debut, vysl. debyt, gen. debytu 164
degenerovati, zř. d. se 164
deglutinace v míst. jménech něm. 275 n.
dech; sotva popadati dechu n. dech 164 n.
dechnouti, bás. dchnouti (dok. i nedok.) 165
deko, neskl. deka, lid. (lok. pl. dekách) 165
dekoltáž, dekoltovaný, arch. dekoletáž 165
děkovati (se) komu, čemu zač, arch. z čeho; děkovati co komu n. čemu 165
dělati na čem a o čem, rozdíl významový 165; vazby a významy tohoto slovesa 165; dělati se pro sebe (fam.), l. otvírati svou živnost 165
dělba, obyč. ve spojení d. práce 165
deliciévní, l. deliciosní 165

delinkvent, obec. delikvent 165
demižon, původ toho slova 100
demokrat, l. pl. demokraté, demokrati 165
démon, démonik a pod. 165
den, l. pl. dni, dny, zř. dnové 165 n.; na bílé dni 166
denice, deníček, denička, deník (arch. -nn-) 166
dennodenně, l. každický den 166
depot (lid. depo), skloňování 166
deponens, pl. deponentia 166
deptati, l. os. deptám, arch. a bás. depci 166
děravěti a děraviti 166
desateronásob, desateronásobně 166
desaterý, čisl.; v l. 4. žen. a střed., v l. 4. pl. mívá vedle tvarů slož. též jmenné 166; u jmen pomn., hromadných a abstr. má význam čisl. základní 166
desert, vysl. -s- 166
deset, gen. desíti, deseti 166
desetina, zř. desítina; desetník, zř. desítník 166
desin, dessin, desinovati, vysl. -s- 166
děsiti se čeho, před čím, nad čím 166
deska, gen. pl. desk i desek 166
despocie, despotie 166
despot i despota 166
destička, arch. a dial. deštička 166
dešť i děšť, gen. deště 166
dětská literatura; vady jejího jazyka 14 n.
detto (ditto), zkr. dto 166 n.
devadesátý; léta devadesátá = léta, kdy se psalo devadesát (1890—1899) 167
devatenáct, arch. devatenácte 167
devaterý 167
devisa, gen. devisy, zř. devise 167
difthong, difthongický atd. 167
dik; dík, díky něčemu = zásluhou, s pomocí někoho n. něčeho, pro někoho n. pro něco 167, 185
dikučnění, dikuvzdání a dikůčnění, dikůvzdání; dikůplný 185
dinar; dinarský i dinárský 185
diner 185

diplomatický = řídící se přesně před-
lohou 185
díra, 7. sg. děrou i dírou, pl. jen děr,
děrám atd. 185
disertace, vysl. -s- 185
diskuse, vysl. -se (nikoli -ze) 185
diskutovati o něčem, něco 185 n.
dispens, dispense f. 186
disponovati čím 186
distinguovaně, distinguovaný, vysl.
dystyng- 186
diškerece, diškurs, diškurovat, dišpe-
race a pod., lid. 186
Dítě, příjm., skloňování 86
dítko, pl. dítky, v přenes. význ. též
dítko 186
divočiti a divočeti 186
divotvorce, divotvorkyně i -tvůrce,
-tvůrkyně, ale divotvorecký, divo-
tvorně atd., divotvárci 186
divuplný, divuplodný, zříd. divůplný,
divůplodný 186
dlabati, přít. dlabu, rozk. dlab i dla-
bej, přech. dlabaje 186
dle, předl., značí přiměřenost, sou-
hlas, shodu; v jaz. bás. též =
vedle, podle 186
dlítí, slovo knižní; 3. pl. dlejí, rozk.
dli, přech. dleje 186; adj. dlejší,
nespr. dlící 14
dloubati, (dlubati) přít. dloubám i
dloubu, rozk. dloubaje 187
dluhovati, l. býti dlužen, míti
dluh 187
dlužiti, l. býti dlužen; dlužiti si,
dlužiti se = vypůjčovati si 187
dlužník = kdo je dlužen, lid. též =
věřitel 187
dlužný, dlužen, vazby tohoto příd.
jm. 187; dlužno (rusismus) 187
dmouti, přít. dmu, příč. dmul, dmut
187
dmýchati, dmýchnouti i dmychati,
dmychnouti, avšak slova odvoze-
ná (dmyhací, dmychačka atd.)
mají jen y 187
dnes, dnešek, dnešní = též v přítom-
né době, přítomný 187; dnes před
stolety, spr. dnes sto let 237 n.
doba a čas 187; svou dobou = v pra-
vý, přiměřený čas; své doby =
ve své době, v příslušné době 187
n.

dobati, přít. d'obám i d'obu, rozk. d'o-
bej, přech. d'obaje 188
doběhnouti, s ak. osoby n. s gen. věci
= dohoniti, dostihnouti 188; vulg.
= ošiditi, přelstiti
doblikati 188
doboleti, 3. pl. dobolí i dobolejí 188
dobré; dávatí co k dobrému,
lepšímu, l. hostiti, častovati, po-
ctivati čím; mám u vás k dobré-
mu, l. mám za vámi, jste mi dlu-
žen; připsati k dobru, l. za-
účtovatí ve prospěch 188
dobrota; buďte té dobrotý, l. tak
dobrý 188
dobrý, dial. dobřejší = chutnější 188;
firma je dobrá za 10.000 Kč,
l. firmě lze půjčit 10.000 Kč 188
dobře; fam. jsem na tom (v tom)
dobře 188
dobíječ a dobíječka 188
dobýti (dobývati) čeho = nabýti,
zmocniti se čeho; dobýti (dobývati)
co = vykopati, vyndati, vynutiti
dobytný, dobytost a dobytelný, do-
bytelnost 220
dobývati Kost, spr. Kosti 18
doceniti, doceňovati co 220
docíliti, docilovati, docíli-
telný, nespr. 220
dočísti; dočísti mši (v. čísti) 220
dočkatí, dočkatí se (řidč. dočekati),
s gen. 220 n.
dodati, přech. dodaje; dodati komu
čeho, zř. co = rozmnožiti, zvětšiti;
dodati komu co = odevzdati 221;
dodati a doručiti (v pošt. názvo-
sloví) 221
dodržeti, dodržovati co 221
dohlédati, dohlídati; dohlédnouti, do-
hlednouti, lid. dohlídnouti (čeho,
co; nač, k čemu) 221
dohlížeč (arch.), dohlížitel, dohlíži-
telský a pod. 221
dohodnouti se s kým oč, o čem, na
čem, v čem 221
dohráti úlohu = pozbyti významu
221
dohřívati, řidč. dohřívati 221
docházeti čeho, kam; d. komu, na
koho 221
dojiti koho (akus., řidč. gen.), čeho
= dohoniti koho, přiblížiti se ke

komu, k čemu; objednávka ho (mu, tam a pod.) došla; dojde, došlo k něčemu, na něco 221 n.

dojeti koho (akus., řidč. gen.), čeho 222

dok, lok. pl. v dokách 222

dokavad, dokavade, dokavadž 222

dokázane, dokazatelně, 1. jak je dokázáno, jak lze dokázati 222

dokázati co, arch. čeho 222

dokládati se kým, čím, čeho, nač 222

dokola, do kola 221

dokolečka 222

dokona, arch. 222

dokořán, řidč. dokořen 222

dokvésti, dokvétati i dokvísti, dokví-tati 222

dolétnouti, dolehnouti, dolítnouti 222

dolézati, dolézavý a dolizati, dolízavý 222

dolívka, dolévka 222

dolíčitelný, slovo řidké 222

dolistovati 222

dolů; jíti dolů = upadati, horšiti se; klesati v ceně; lid. měsíc jde dolů = ubývá ho 222

domnění, řidč. důmnění 222

domnívati se čeho = domýšleti se čeho, míti podezření nač, čekati v myslí něco; domnívati se co = mysliti, míniti; domnívati se s inf. je latinismus 222

donašeč, donašečka, donašečský atd. 223

Don Juan, Don Quijote, gen. Dona Juana, Dona Quijota atd., ve význ. přenes. Don Juana, Don Quijota atd. 223

dopadati, dopadnouti kam, zř. čeho 223

dopékati, dopíkati 223

dopisnice, ze slovin. 169

dopláti, výraz bás. 223

dopleti, řidč. dopliti 223

doplňk; nespr. v instrum. (volba byla osudnou m. osudná) 17; co arch. m. jako v doplňku 18

dopnouti, subst. dopětí i dopnutí 223

doposavad, doposavade, doposavade 223

doprava, přísl. = vpravo 223

doprovázeč, doprovázeka 223

dopřáti komu čeho i komu co 223

dopustiti čemu, zř. čeho, nač = připustiti, dovoliti; dopustiti co = nezabrániti čemu, seslati co; nedopustiti, nedati dopustiti na koho = zastati se koho 223

dorozuměti se, dorozumívati se s kým o čem, arch. oč 250

doručiti a dodati 250 n; doručitel, doručné a pod. 251

dorůstati, dorůsti koho co (čeho) 251

dořici, přit. dořeknu 251

dosa, dose, dosis 251

dosavad, arch. dosavade, = 1. dosud, 2. dotud; dosavadní = 1. dosud trvající, 2. dotavadní, dotehdejší 251

doslati 251

doslova, doslovně 251

dospodu (dospada), dospod 251

dostati; je k dostání m. lze, možno dostati (obyč. ke koupi) 251

dostáti čemu, arch. v čem 251 n.

dostaviti se 252

dosténati, dosténávati 252

dostičiniti, dostiučiniti, dostučinění 252

dostihnouti koho, co a čeho, kam 252

dostopa m. došlap, došlapování 252

doustoupati, dok. i nedok. 252

dostříknouti 252

dosvědčená, jen ve spoj. „na dosvědčenou“ 252

dosypati a dosýpati 252

doškrábat, doškrabat 252

došustěti, došustiti 252

dotazovati se koho nač, o čem, po čem; d. se co, něco, nic 252

doteďka, fam. 252

detek, dotyk 252

dotěravec, dotěravý atd., zř. s -i- 252

dotknouti, přič. dotčen i dotknut 252

dotýčný = styčný; nespr. m. dotčený, již uvedený a pod. 253

dotýkati (se), 3. sg. dotýká (se), zř. dotýče (se), ale „co se toho dotýče“ 252

doufati co, čeho, v koho, več, nač 253

doupnák, doupňák 253
douti, duji 253
dověděti se, dozvědět se čeho, co, o čem 253
dovést s inf. n. s ak. zájmena 253
dovoditi, arch. = dovozovati; ve vidu dok. l. dověsti, dokázati 253
dovrcholiti (se) 253
dovtípená, jen ve spoj. „na dovtípenou“ 253
doznáně, l. podle doznání, přiznání 253
doznání, term. práv. 253
doznati, l. přiznati, uznati; doznati čeho, spr. dojiti, dožiti se, zakusiti, zažiti 253
dozrálý, dozrálost, řidč. s -a- 253
dožádati koho oč, k čemu, zř. čeho; dožádati se čeho u koho, na kom 253
dožadovati co, čeho (arch.); d. si, d. se čeho 253
dože, gen. dože, dožete; pl. dožové, dožata 253
dožecí, dožetství 253
dr., Dr., zkratka titulu „doktor“ 207
draho, přísl.; něco přijde draho, l. stojí mnoho peněz; to by mu přišlo draho, l. to by se mu nevyplatilo 254
drama, dramatu, arch. drama, dramy 254
dražba, ze slovin. 169
draždič, draždílo, draždíle 254
drápati, přít. drápu, rozk. drápej, přech. drápaje 254
drbatí, přít. drbu, rozk. drb, drbej, přech. drbaje 254
drdol, dial. drdůl; drdolek, drdůlek 254
drnómistr m. pohodný 254
dromedár, dromedář 254
drotár, drotářský 254
dršťka, gen. pl. drštěk; dršťkárna, dršťkoun atd. 254
druh; maso všeho druhu, l. všech druhů 254; druh — druh = jeden — druhý 254
druhdy = časem, občas, někdy, nespr. = dříve, kdysi, jednou 254

druhotný, řidč. druhotní 254
druhý; půl druhého, řidč. půl druha 254
druid, pl. druidové, druidi 109
druza, nespr. družá 254
družstevní a družstevný 254
držeti, držeti se, vazby a významy 254 n.; držeti noviny, l. odbíratí 255
dřeň, gen. dřeni n. dřene 256
dřeve n., řidč. dřevec m. 256
dřevobrusírna, dřevocement a pod. 256
dřímati, přít. dřimu, dřímám, rozk. dřímej 256
dřítí, přít. l. sg. dru, 3 pl. drou (lid. drou, drou) 256
dueňa, duenna 256
Duch svatý; v přenes. významu duch svatý 256; duch, v starší době = lín 94
Dulcinea, gen. Dulciney, Dulcineje 256
Dunaj; dolní Dunaj 197
důsledek; v důsledku čeho, l. pro, při (nejde-li o logickou konsekvenci) 256 n.
dušeanalytický, dušehubný a pod. 257
důvod; z důvodu čeho, nespis. 257
dužnina, zř. dužina 257
dvanácka, spr. dvanáctka 13
dveře, arch. dvěře 257
dveřej 257
dvěstěletý, dvousetletý, dvoustoletý, dvoustaletý 257
dvěstěprocentní 257
dvih, lok. pl. dvizích, dvihách 257
dvířka, dvířka, skloňování 257
dýha, zř. dyha; dyžka, dyhárna, dyhovati 257
dýchadla, řidč. dychadla; dýchatelný 257
dyna, dýna 257
dýza, čes. hubice 172 n.
dž v cizích slovech j. džehenna, džeksny, džiu-džitsu a pod. 257
džentry, původ toho slova 130

E

-e, příp. příjmení j. Neděle, Bechyně, Nevole a pod., jejich skloňování

174 n.; příp. příjm. j. Bouše, Srdce, Kníže 86 n.

-ěja, příp. slov j. verěja (veřej) a pod. 189

elektrisovati a elektrovati 159 n., 173
elektronka, l. než elektronovka 88 n.
-enka, příp. jmen j. jízdenka a pod. 88 n.

etymologie slov sysel, vzpíčiti se, boltec 23 n., saknozy, rantoška, ran-kaše, Firkušný 75 n., líh 93 n., 128, banda, bandita 98 n., bas, bašta, běž 99 n., biřic, demižon, ghetto 100 n., mandarinky, rým 101, tanec, šanse, kadence 102, Zlonice 106 n., Alois 128, cicvár, citvar, čabraka 129, cafrang, čáry, džentry, kolonáda 130 n., Napoleon, Španělsko, mamlas 131 n., kelímek 167, 199 n., hurikán, orkán, uragan 167 n., skalp 168, Špilberk, Špilhýbl 168 n., úklej, hajduk, škrapa, bouda, budova, budovati, mangold, Molenda, franc. jmen. ovoce 188 n., bujarý 217 n., přejatých slov v abeced. pořádku kába - kazamírový 223 n., 257 n., Louny 248 n., kopěr, kofér a pod. 269 n., rorejs 270

F

Ferina; o Ferinu lišákovi, spr. o Ferinovi 98

Firkušný, příjm., z něm. Fürkostner 76

Florian, spr. Florián 13

foto, slovo mnohovýznamné; fotodomov 181 n.

Fráňa; k Fráňu Šrámkovi, spr. Fráňovi 97 n.

frazeologie, v. vazby

G

galicismsy v Jungmannově překladu Ataly 65 n.

gallovati 159

Garrigue, výslovnost a skloňování 240

geist, gajst, lid. líh 94 n.

genitiv; důsledné vymáhání gen. záporového (u F. Bílého) 4; dnešní

způsob v užívání gen. zápor. 78; nespátřili ničeho m. nic, a pod. 17, 105; gen. vlastnosti nespr. (královna zlověstných zraků m. se zlověstnými očima a pod.) 17; gen. m. nom. jmenovacího 197; gen. předmětný a srovnávací archaisticky 17 n.; nespr. ve výrazech j. tovarna nábytku, mýdla m. na nábytek, na mýdlo 30; m. adj. přivlastňovacího (oko stařeny, spr. stařenino) 17, 105; v stě. bývalo příd. jm. přivl. i ve výrazech složených (Vášuov nebožtikuov duom a p.) 121

germanismsy; názor J. Zubatého o nich 7, 9, Ertlův 34 n., 38 n., Havránkův 41; germ. v jaz. obchodním 109; se zájmenem tento, on 79; hovorové germanismsy 104; až na další 162; v dětské knize 18

ghetto, etymol. 100 n.

gramo-radio 181

H

h prothetické v stě. 118

hajduk, slc. hajdúch, z maď. 190 n. hájiti, háj 116

havarie, avarie 238 n.

hledati útěchy, pokladu, spr. útěchu, poklad 18

hledisko a hledišť 215 n.

hlídati; lev hlídat těch pokladů, spr. poklady 18

horní, význam tohoto adj. 76 n.

hovorový jazyk v dětské knize 64; v Kocourkově románě 104 n.

Hrabě, příjm., skloňování 86 n.

hromnička z „hromniční (hromničná) svíčka“ 89

hrozinky, l. rozinky 64

humor, význam z angl. 229

hurikán, orkán, uragan 167 n.

husité 197

hydroavion, hydroplán 171

CH

Chmel, příjm., skloňování 87

Chorvat, spr. Chorvát, Charvát 13

chudobka, z „chudobná květina“ 89
chudokrevný 41

I

-ický a -ský, příp. přid. jmen jistebnický, jistebský a pod. 58 n.

-ina, příp. jmen j. družina, cennina 281

infinitiv s -ti a -t 78

instrumentál doplňkový nespr. (volba jim byla osudnou a pod. m. osudná) 17; instr. vztahový (bohatý čím a pod.) 28; obchod něčím, dům hedvábím a pod. m. s něčím, s hedvábím 30 n.

interpunkce nespr. 20, 63 n., 198, 235; vynechávána ze stylist. důvodů 103

intonace a kvantita v srbsčině 71 n.
-isko, -iště, příp. jmen j. hledisko, hlediště 215 n.

-isovati, -isace, příp. slov j. magnetisovati, magnetisace 159 n., 173; v. -ovati.

-iště, příp. 79, 215 n., 284; příp. oblíbená u Šafaříka 51

-ivý, příp. adj. 242

J

já; mne nespr. m. mě 14; mně m. mi 64; na m ě, po m ě, u m n ě atd. 105

jakoby nespr. m. jako by (j a k o b y bojovali) 198

jamkoviště, termín z golfu 79 n.

jarobujný 218 n.

jarý a bujarý 217 n.

jazyk český; o jeho obohacování podle Jungmanna 2; historie snah o jeho vzdělávání a třibení 1n.; správnost spis. jazyka v pojetí Zubatého 5 n., v pojetí Ertlově 33 n., v pojetí Havránkové 41 n.; mechanickým napodobením se šíří chyby 8 n.; nedostatek pevné jazykové tradice 8, 34 n.; dobrý autor kriteriem jaz. správnosti 36 n.; zájem o jazykovou správnost v obecnstvu 44 n.; jazyk překladů 45, 79, 232 n.; jazyk v dětské literatuře 13 n., v Emlerových dopisech

139 n., ve sbor. o Praze 136 n., v rom. Kocourkově 102 n.; Bezručův názor na jazykovou správnost 58 n.; básník Ján Smrek o jaz. čistotě 72 n.; hudebnost řeči 200 n.; nejstarší české soudní zápisy 81 n., 113 n.; čeština vývěsních štítů a reklamních nápisů 180 n.; tendence v jaz. odborném 274; potřeba jaz. správnosti v jaz. technickém 172 n.; český jazyk za posledních dvacet let 280; jak se dívá Němec na češtinu 198 n.; jazyk lidový, novinářský atd. v. lidový, novinářský atd. jazyk

jeden, čisl.; nespr. vynechána (bitva byla z pr v ých vítězství, spr. jedno z prvních vítězství) 197
jednotřídka, z „jednotřídní škola“ 89
jehněčí (pův. jehněcí) 4

jenž, nespr. v opisech (byl to Krok, jenž... a pod.) 17

jesepní 137

jestli, sp. 145 n.; jestli ne, jestli kdy, jestli kde a pod. 151; hovor. m. jestliže 18

jestliže, sp. 145 n.

Jesuité, spr. jesuité 13

jezdeckto, jezdecký 143 n.

jílec, spr. jilec 13

jistebský a jistebnický 58 n.

jistý; ten jistý, stě. 120

jiti, smrt šla za nimi v patách m. jim 17

jitřenka, z adj. jitřní 89

jízda, jízdní 143 n.

j i ž n ě od Liblína, spr. na jih 17

jména vlastní; výslovnost zkratk křest. jmen j. T. G. Masaryk, F. X. Šalda 240; skloňování jmen j. Těl. jednota Sokol Praha 31 n.; skloňování jmen peněžních ústavů 32; složená jména j. kinooperátér, autogaráž, vlnovkus, citrolis, Podolázně atd. 180 n.; pomístní jm. Babylon-Babí lom 140 n.; jm. slovinská v češtině 169; jména oděvu přejatá z franc. 229; jména ovoce přejatá z franc. 189 n.; jména ryb (úklej a p.) 189; jména ryb přejatá do něm. 189

jotace v stě. soudních zápisech 118

K

k české za něm. *t v příjm.* Purkyně 10
 k, předl.; ku vpádu, ku cti, spr. ke
 13; je k dostání m. lze dostati
 251; spustiti kolmici k čemu 31
 -ka, příp. podst. jmen tvořených z adj.
 (křivka, prašivka, čelenka atd.), ze
 zkráceného kmene adj. s příponou
 -ský, -ný, -ní, -ový (-ův) 88 n.
 kába 258
 kabaňa, z ital. 226, 230
 kabar 258
 kabát, slovo patrně z doby předčeské
 228
 kabřinec (kavřinec), z franc. 227
 kád', slovo patrně z doby předčeské
 228
 kadence 102
 kadmium 258
 kádr, z franc. 225
 kafr, z něm. 227
 kahoľka 258
 kaik 258
 kainit 258
 kajst, gajst, lid. = lih 95
 kakadu 259
 kakao 259
 kaktus 259
 kalafuna, z ital. 227
 kalamajka 259
 kalandr 259
 kalandra 259
 kalesa 259
 kalfatrovati 259
 kalhoty, z ital. 226, 230
 Kaliban 258
 kalium, kalinit 259
 kalkul, kalkulovati 230
 kalmuk 259
 kalmus, lid. (z něm.) 225
 kaloň 259
 kamarád 229
 kambala 259
 kamenina 281
 kamcha 259
 kamilky 259 n.
 kamizolka, z franc. 229
 kamp, z něm. 257
 Kampa, zákampí, z lat. 257 n.
 kampelička, z „Kampelíkova spoři-
 telna“ 89

K a m y c k ý, spr. Kamýcký 13
 kanafas, z něm. 226
 kanál, z ital. 230
 kanárek, původ toho jména 260
 kanava 226
 kančil 260
 kančuch, kančuk 260
 kandelábr, z franc. 229
 kandik 260
 kandis, kandovati, z franc.; kandity,
 z ital. 230
 kanduš, z peršt. 231
 Kanibal, ze špan. 258
 kanoe (vysl. khenú), z angl. 231
 kanon 225
 kantár 260
 kantina 229
 kantnýř, z něm. 227
 kapalín, z franc. 226
 kapar, z ital. 230
 kapce 260
 kaperství, z angl. 231
 kapitál, význam z franc. 229
 kapitán, z ital., špan. 239
 kapkan 260
 kaplan 260
 kapoun, z něm. 227
 kapr, etym. 227 n.
 kapriola, z ital. 258
 kapsle, z němč. 225
 kapusta, z ital. 227, 230
 kaput, arch. (z franc.) 226, 230
 kára, z něm. 226 n.
 karabela, z pol. 231
 karambol 229
 karas, přejato do něm. 189; etym.
 227 n.
 karb, karba, karbovati 260
 karburace 260
 kardanový 260
 karikatura 229
 kariola 260
 karkule 226
 karmín 260
 karnýs, z něm. 225
 kartáč, z ital. 230
 kartel, z angl. 231
 kartoun 260
 kartouza 258
 kartouzek 260

kartuš, z franc. 230
 karusel, z franc. 229
 kasace, z ital. (ve smyslu právníkém z lat.) 230
 kasino 258
 kasír, kasírovati, z ital. 229 n.
 kaskády, z franc. 229
 kastaněta, slovo španěl. 230
 kastor 260
 kastrát, z ital. 230
 kasuár 261
 kašulírovati 261
 kataklysma, geolog. termín 228; původ jeho skloňování t.
 katakomba, z ital. 231 n.
 katarakt, řec.-lat. 228
 katastr, z lid. lat. 231
 katedra, slovo řeckolat. 232
 katedrála, z lat. 232
 kaučuk 260
 káva, kafe 224
 kavalérie 229
 kavalkáda, z ital. 229
 kaviár 261
 kavyl 261
 kazak 261
 kazamír 261
 kdo, zájm.; byla to ona, kdo..., spr. jež, která (anebo ještě lépe bez opisu se vztaž. zájmenem 142
 kdy; mám kdy a mám čas 9
 kdyby, sp., v jaz. lid. mívá význam „pakliže“ 155
 kdyně, z něm. Gedinge 11
 kdyžtě 7
 keks 90
 kelim, kelímek, etym. 167, 199 n.
 klandr 259
 klišé slohová v dětské knize 15 n.
 kluzák = plachtové letadlo 170
 kmenosloví, v. tvoření slov
 kmitání; k. křídel (v letecké term.), l. snad otrásání 171
 kníže, příjm., skloňování 86 n.
 kobeltovat, dial. 269
 kobero, koberatý, mor. 270
 kobr, kobera, koberáč a pod. 269 n.
 kobrt, kobrtati atd. 270
 kofér, koférovati a pod. 269 n.
 koks 190

kolmice; spustiti, vésti kolmici 31
 kolonáda, z it. 130 n.
 komořice, stč. 119
 kondicionál min. m. přít. 197
 konfekce, potřeba nahradit toto slovo českým výrazem 80; návrhy na čes. překlad 205 n.
 konkrétní, spr. konkrétní 106
 konnice, konnička, stč. 119
 kontaminace při vzniku slov vzpíčení se, vzpěčovati se 24, kapusta 227
 kopér, stč. 269 n.
 kořeniti, nespr. ve význ. „míti kořeny, pocházeti“ 7
 kosák, kosíř 270
 koupaliště 284
 kouřmo 137
 královédvorský n. L. 239 n.
 kráska, z „krásná žena“ 89
 kremonky, z „kremonske housle“ 88
 kritika; kritický sloh let sedmdesátých a osmdesátých 27
 kropieř, stč. 130
 krystalisovati a krystalovati 159
 Křemen, příjm., jeho skloňování 87
 křídelník (ornitoptera), term. letecký 171
 křížení (v letecké term.), l. snad úhlové posunutí 172
 křížovkář, spr. křížovkář 105
 Křtěn, stč. jm. os. 115
 který, zájm. vztažné; nespr. v opisech (byl to typograf Gabrilovič, který.... a pod.) 17
 kumšt, lid. = dovednost 56
 Kužel, příjm., skloňování 87
 kvantita; díkučinění a díkůčinění a pod. 185; dinarský, dinárský 185, díra, děrou i dírou, děr atd. 185; divotvorce a divotvůrce 186; divuplný a divůplný atd. 186; dmýchat, dmýchati atd. 187; dobiječ, dobiječka 188; doblíkati 188; dohlédnouti, dohlídnouti, dohlednouti, dohlížeč, dohlížitel atd. 221; donašeč, donašečka atd. 223; doprovázeč, doprovázečka atd. 223; dopleti, zř. dopliti 223; draždič, draždílo, draždítel 254; drdol, drdolek, drdůl, drdůlek, 254; dveře, arch. dvěře 257; dyha, dýha atd. 257; dýchadla

(dychadla), dýchatelný 257; dyna, dýna 257; čizbař, čizbář, čizbářství 93; vysílač a vysílačka 176; sloves 6. třídy (žlábkovati — umisťovati a pod.) 240; dloužení předpon prů-, ná-, zá-, při- a j. 242; otčím m. otčím, jilec m. jilec atd. 13; kvantita nejistá v textu románu 105 n.; kvantita a intonace v srb. 71 n.; kvantita, činitel rytmický 200 n.

Kyselo, příjm., jeho skloňování 86
kytara, ze špan. guitarra 224
kýžený, stroj. m. vytoužený 17

L

l, v stč. mívá průvodní u (pulný) 118
latinismy v Jungmannově překladu
Ataly 65 n.; daleko nejsilnější
m. silnější 161 n.

lejh, dříve m. líh 94 n.

letadlo, význam toho slova 170; druhy letadel 170 n.

léto; po letech, spr. po letech 106;
léta devadesátá — 1890—1899
(kdy se píše devadesát) 167

letopočet, v. datum

letoun (avion) 171

-li, sp., 145 n.; místo spojek s určitějším významem 136

lidový jazyk v překladu z Dąbrowské 234; lidové umění vyjadřovací 127 n.

líh, původ a historie toho slova 93 n., 128

Lípa, příjm., gen. Lípy, instr. s Lípou atd. 87

lokál jmen ze vz. sluha (o Nikolou Šuhajovi, spr. o Nikolovi Šuhaji n. o Nikolovi Šuhajovi a pod.) 97 n.

louh — líh 96 n.

Lounice, Lounín, Louňová, Louňovice, jm. místní 249

Louny, Lounky, jm. místní, etymol. 248 n.

ložisko 215

lucký; knížete Luckého, spr. luckého 13

lúčať, dial. 97

luznost (u Jungmanna) 69 n.
lýh, lejh 95

M

magnetisovati a magnetovati 159 n.
makadamovati 159

Malá Dohoda m. dohoda 197

Malbyt, Malpo, zkratky 182

malorolník 59 n.

mamlas, etym. 131 n.

mandarinky 101

mangold, z něm. 192

Maria, kř. jm. a příjm. muž., jeho skloňování 282 n.

Masaryk; T. G. M., nespr. vyslov. té gé M. 240

melodie řeči 201 n.

mercerovali 159

měšťanka, z „měšťanská škola“ 88
městště, stč. 119

metonymie při přejímání slov saknozy, rantoška 75

míjeti kolem, koho, co 5, 7

mikter 239

milostnost (u Jungmanna) 69 n.

mimo to a mimoto 78

minimální a nejmenší 56

mirabelka, z franc. 189 n.

místní jména; etym. jména Louny 248; místní jm. s přívlastkem „uherský“ (Uherský Brod a pod.) 204 n.; aglutinace a deglutinace v něm, překladech českých míst. jmen 275 n.

Mistr Jan Hus, spr. mistr 13

míti; mám čas a mám kdy 9; souloví se slovesem mítí 76

Moc, příjm., jeho skloňování 86

mocně, stč. = pravoplatně, ze své moci 120

Molenda, příjm., z lat. 192

Mráz, příjm., skloňování 87

N

na, předl.; ve vazbách j. bohatý, hojný, pyšný atd. nač 27 n.; ve výrazech j. továrna na nábytek, na mýdlo a pod. 30; spustiti kolmici nač 31

na bíle dni 166
 nadpoloviční, ze slovin. 169
 najevo, přísl., nespr. n a j e v o 13
 najmouti a pronajmouti, slovesa významem rozdílná 9
 nakladačka a nakládačka 176
 nákleřovský, spr. nakléřovský 13
 n a k o n e c, spr. na konec 64
 nakrátko a na krátko 106
 napadnouti; napadlo mu, l. ho 64
 nápodobiti, spr. napodobiti 198
 Napoleon, původ toho jména 131
 narkotisovati 159
 Naše řeč 1 n., 33 n.
 n a š t ě s t í, spr. na štěstí 106
 názvosloví letecké 169 n.; zásady názvosloví matematického 271 n.; mluvnické názvosloví u Šafaříka 53; názvosloví technické 88 n.; 172 n., 178 n., 241 n.;
 ne-, předp. slov, oblíbená u Šafaříka 52; zdvojené nene- 52
 Neděle, příjm., skloňování 86, 174 n.
 nedobytný, nedobytnost 220 n.
 nechati; n e c h a t i k o h o vyrobiti. zlato, spr. dáti mu 18; nechati a dáti s inf., rozdíl významový 243 n.
 něku-li (nerci-li) 155
 n e s t í h a t e l n ý, spr. nestihatelný 105
 něšto, stč. 118
 Nevole, příjm., skloňování 86, 174 n.
 nominativ jmenovací (Sokol Praha, heslo Praha a pod.) 31 n.; nomin. v datu (Praha 1. ledna 1937) 108 n.
 novinářská čeština dnes a před sto lety; mechanisace novin. češtiny, hlavně stavby věty 25 n.; nemírné užívání abstrakt 26; abstrakta vlastnosti a stavu v novin. češtině 122 n.; potřeba zlepšiti úroveň novin. češtiny 26; příčiny chatrného stavu dnešní novin. češtiny 270 n.; jazykové chyby v novinách 109 n., 206 n.
 -ní, -ný, příp. příd. jmen; zkrácený kmen je základem podst. jmen j. hromnička, filiálka a pod. 88 n.
 -ník (m. — nník) 281 n.
 Nikola; o Nikolou Šuhajovi, spr.

o Nikolovi Šuhaji n. o Nikolovi Šuhajovi 98
 nítiti, stč. nietiti 107
 normalisovati a normovati 159 n., 173; normalisace a standardisace 173
 notes 90
 novoměstský; radnice novoměstská 197
 -ný, příp. příd. jmen j. průhledný, průslušný a pod. 178 n., 241 n.
 nýbrž a ale, rozdíl významový 78 n.

O

o sto šest, původ toho rčení 282
 -o, příp. příjmení j. Bidlo, Kyselo 86
 ó stč., mění se v uo (duom, z Uosěka) 117 n.
 obchod se zbožím 29 n.; obchod v něčem 30
 obojanky, lid. 128
 octnouti se; ocitl se, spr. octl se 14
 odborný jazyk; tendence uplatňující se v něm 274 n.
 ode dávna 164
 odpadnouti; uvítání odpadlo 110
 odvolati se do rozhodnutí, spr. z rozhodnutí (arch. též od něčeho) 30
 ohnisko a ohniště 215 n.
 omeziti se nač 40
 on; z něj, do něj m. z něho, do něho 1, 105; klade se nespr. podle něm. 79
 -oň, příp. jmen j. Hněvoň, Radoň 107
 opět, nespr. m. zase 16
 opomniti, opomněl, spr. opominouti, opominul 14
 o p r o t i 7
 orkán, hurikán, uragan 167 n.
 -ost, příp. abstraktních jmen v novinařské č. 123 n.
 otazník po otázkách zvolacích 64; v. též interpunkce
 otčím, spr. otčim 13
 otevřeně mluvíti 38
 otevřít, otvírati, lid. vodevřít, vodvírat 235 n.

ouklej, úklej, etym. 188 n.
 -ov, příp. míst. jmen j. Vyškov, Be-
 nešov 250
 -ová, příp. míst. jmen j. Březová,
 Buková 249
 -ovati, příp. slov j. magnetovati 159
 n., 173; v -isovati
 -ovici, -ovice, příp. míst. jmen j.
 Blažovice, Černovice 250
 -oviště, příp. 79 n.
 -ový, příp. příd. jmen; zkrácený kmen
 je základem jmen j. automobilka,
 citronka, kanafaska, kopřivka a
 pod. 89

P

pak, nespr. v hl. větě souvětí podmín-
 kového 18
 palivo 41
 papežik 270
 pasturovati, pasteurisovati 159 n.
 pata; smrt šla za nimi v patách,
 m. jim 17
 penitenciář, stě. 120
 Pero, příjm., jeho skloňování 86 n.
 petrachtovat, lid. 56
 piskoř, přejato do něm. 189
 ples 284
 plurál; slova vzniklá z tvaru č. množ.
 (koks, keks, notes, hajduk) 190
 pneu 181
 pobočka, z „pobočná třída“ 89
 počítati s něčí pomocí 38
 Podo-lázně 181
 podstatná jména slovesná v novin.
 češtině 125
 polština; péče o čistotu úřední polšti-
 ny 111
 polysyndeton j. slohový prostředek
 103
 pomístní jména Babylon — Babí lom
 140 n.
 pomoci komu čeho, stě. 121
 pomocí sedmimílových bot 64
 pomůcka, z „pomocná knížka“ 89
 poprvé, podruhé, spr. po první,
 po druhé 206
 portrét, spr. portret 106
 pořádek slov, jeho zásady 78; v Ko-
 courkově románě 105; nepřírozený
 pořádek slov v dětské knize (ne-

vhodná postposice příklonek a při-
 vlastků, spojka však nespr. na
 prvním místě ve větě, schematické
 kladení doplňku, předmětu, pří-
 slove n. slovesa na samý začátek
 n. konec věty) 19 n.; odchylky od
 náležitého pořádku slov 62 n., 110
 (v novinách), 197, 234 n.; Tatra
 pero, Mickey program,
 nespr. 182

poskopce, lid. 127

poskytovat v děčného pohledu,
 spr. vděčný pohled 18

posléze 9

Poupě, příjm., skloňování 86
 pouze 9

používat; je používán, spr. je
 ho používáno 136

povznesený, spr. povznesený 105
 pracovati na tom, l. o tom 64

pravopis; země česká, spr. Česká,
 válka Třicetiletá, spr. třiceti-
 letá, a pod. 13; dům olbramovský,
 živnost kafkovská, příběhnický
 hrad atd. (nikoli Olbramov-
 ský atd.) 184; rožmberský
 rybník, spr. Rožmberský 64; čtyř-
 dohoda (nikoli Č-) 93; Malá Do-
 hoda, spr. dohoda, Templáři,
 spr. templáři, a j. 197 n.; Duch sv.
 a duch svatý 256; malá písmena
 m. velkých stylist. prostředkem
 103; psaní spřežek (zčásti, najevo)
 13, (nakonec, zatěžko, spr.
 na konec, za těžko) 64, (dokola,
 do kola) 221; (podruhé, na-
 krátka atd., spr. po druhé, na
 krátka) 106; (jakoby, podobojí m.
 jako by, pod obojí) 198; zeslábn-
 outi, spr. zeslábnouti 198;
 hybridní pravopis cizích příjmení
 13 n.; cizí slova s dž (džehenna,
 džiu-džitsu a pod.) 257; dělení slov
 198; v. kvantita

pro, předl.; nespr. m. za (pro místo
 kláštera určena Zbraslav m. za
 místo) 17

proces a pochod 56

program; Mickey program,
 spr. program M. 182

promísiti; promísen, spr. promí-
 šen 136

pronajmouti a najmouti, slovesa významem rozdílná 9
propadnutí vinu, stč. 113
propelst 137
propustnost tepla, zvuku (tepelná, zvuková) 178 n., 242
prosaditi, prosaditi se 104
proslýchavost, proslýchavý 180
prostředek; pl. prostředky (= pomůcky) 38 n.
prostupnost tepelná, zvuková 242
prů-, předp. jmen j. průhlednost, průslyšnost a pod. 178 n., 241 n.
průhledný 178, 241
průlinčítý 178, 241
průteplivost, průzvučnost a vodivost tepla, zvuku 173, 178 n., 241 n.
průteplivý 178 n., 241 n.
průzvučný 178 n., 241 n.
prvopis, ze slovin. 169
přadlák a textilák 56
před, předl.; dnes před týdnem, spr. dnes týden 237 n.
předcházeti; předcházely jim m. je 17, 18
předložky neopakovány 105, 197; příslovce m. vazby předložkové (jižně, severně od Olomouce, spr. na jih, na sever) 17
předměšťan 60
předpony; nesprávné oddělování předpon (při- a odhlásky a pod.) 207; dloužení v předp. prů-, ná-, zá-, při- a pod. 242
předseda; k předsedu Lavalovi, spr. předsedovi 98
představovati; zeď představovala vyhlídku 104
přehláska u—i v stč. soudních zápisích 117; ov—ev (grošiev a pod.) 118
přechodník; nevhodné užití přechodníků v dětské knize 18 n.
přechylování, v. rod gramatický
přemíra, přeškoda, přeběda, přechvála 39
přepáč; na přepáč lid. 127
přespršiti 7 n.
příčka, z „příčná tyčka“ 89
přídavná jména j. olbramovský (dům), příběnický (hrad) a pod. se píší malým písmenem 184; před.

jména tvořená příp. -ný 178 n.; 242 n.; významový rozdíl před.
jmen s příp. -tívní a -ční 173; před.
jména typu vsetínský - vsatský a jejich analogie v něm, 111 n.; arch. před. jméno přivlastňovací Vltavin (břehy Vltaviny) 18; před. jména přivlastňovací v staré češtině (Vášuov nebožtikuov duom a pod.) 121
příjemnost, u Jungmanna souznačně se slovy půvab a vděk 69 n.
přijímač a přijímačka 176
příjmení; Valdsteinová, spr. Waldsteinová n. Valdštejnová (mask. Valdštejn) 13 n.; skloňování příjmení 85 n.; skloňování příjmení s příp. -e (Srdce, Bechyně, Purkyně a pod.) 174 n., příjmení Purkyně 111, Maria 282 n.; původ příjmení Purkyně 10 n., příjmení s příp. -ský, -ovský 182 n.
přijmouti; přijmouti za vděk číši vína m. číši 17
příklonky, nespr. postavení jich ve větě 19; v. též pořádek slov
přiměřeně, přiměřený 40
příručka z „příruční kniha“ 89
příslovce; kdy se píší dohromady 106 (v. též pravopis); příslovce nespr. m. vazby předložkové (jižně, severně od Olomouce, spr. na jih, na sever) 17
přistati; loďstvo přistálo m. přistalo 197
přísudek v novinářské větě vyjadřuje často jen pojetí „děje“ bez vlastního obsahu 25 n.
přívlastek; shodný přív. v staré češtině (Vášuov nebožtikuov duom) 121; snaha o přív. shodný snad působila ke vzniku příjmení s příp. -ský, -ovský 184
přívřešek, na přívřešku, lid. 127
půhon, stč. = obsílka 144
Purkyně, původ tohoto příjmení z něm. Burgding 10 n.; nespr. se spojuje s dial. burgyně 12; skloňování tohoto příjmení 86, 111
půvab a vděk (u Jungmanna) 69 n.
pyrenejský; hory pyrenejské 198

R

radavice, dial. 270
 rákoska, z „rákosová hůl“ 89
 rantoška, rankaše, etymol. 75 n.
 refuge, refýž 207 n.
 regionální a krajový, krajinský 56
 recht; míti recht a míti pravdu 56
 reneta, z franc. 189 n.
 reportér, spr. reporter 106
 Rež, příjm. 87
 ringle (renkloda), z franc. 189 n.
 rod gramatický; koncertní mistr
 Marta C., spr. mistryně 110; byla
 to ona, kdo... m. jež, která a
 pod. 142; rod životný a neživotný
 v spojení j. vraní koně a vrané
 koně 234
 rok; celé roky, l. celá léta 64; v ro-
 ce 1918 (m. roku 1918) 17
 romanetto 208
 rorejs, etym. 270
 rozhlaz; jazykové chyby v rozhlase
 109 n.
 rozjiž 137
 „Rybošpol“, obchodní jm. 182
 rým, etymol. 101

Ř

ředitelství a ředitelstvo, význ. rozdíl
 174
 řídití své jednání podle čeho 40
 řízný 39

S

s, předl. s ak.; býti s to učiniti něco
 4; s gen.: spustiti kolmici s bo-
 du, l. z bodu 31; s instr.: obchod
 s něčím 29 n.
 s, příklonná příp. 2. os. sg.; píše
 se bez apostrofu dohromady se
 slovem (darovals, nespr. daro-
 val's) 13; ses, sis, abys a pod.
 209 n.
 saknozy (u Husa), etymol. 75
 sám a samotén, rozdíl význ. 9; ne-
 správně se zaměňují 17, 234
 sceliti, spr. 136
 se; ses, sis 209 n.; nesprávně klade-
 no ve větě (až za sloveso a pod.)
 19, 62 n.

seděti, stč. = položen býti 120
 Sedmiletá válka, spr. sedmiletá
 13
 seslábnouti m. ze- 198
 severka, z „severní hvězda“ 89
 severně od Olomouce, spr. na se-
 ver 17
 shoda; vraní koně byli — vrané koně
 byly 234
 -si, příp. slov cosi, jaksi a p. 50
 sionista; sionistu dru Kugelovi,
 spr. sionistovi 98
 Skála, příjm.; s p. Skálou, u Skálů
 atd. 87
 skalp, etym. 168
 skladba; nesprávné vazby v dětské
 knize 17; skladba v Kocourkově
 románu 105; archaistický gen.
 srovnávací (muži delší mečů) 18;
 co arch. v doplňku (zůstaly co
 pomníky m. jako) 18; shoda pod-
 mětu s přísudkem (vraní koně
 byli — vrané koně byly) 234; ne-
 správné hromadění souznačných
 spojek (přesto, ačkoli...) 110;
 hovor. jestli m. jestliže 18; spojky
 jestli, jestliže, -li v nové češtině
 145 n.; opěrná slůvka tu, pak
 nespr. v souvětí podmínkovém 18;
 v. jednotlivé pády, vazby, předlož-
 ky, spojky, věta
 skloňování jmen černobýl, černozem,
 červ (ve význ. appendix) 90, činel
 92, čmel 93, dáma, dandy, Daniel
 162, dci 164, deko 165, den 165 n.,
 depot, deska, dešť (děšť) 166, de-
 visa 167, díra 185, dítko 186, dok
 222, Don Juan, Don Quijote 223,
 dřeh, dřevce, Dulcinea 256, dvíř-
 ka, dvírka 257, kataklyzma 228;
 zásady, kterými se řídí skloňová-
 ní českých příjmení 85 n.; skloňo-
 vání českých příjmení s příp. -e
 (Srdce, Purkyně a pod.) 174 n.,
 příjm. Maria 282 n., Purkyně 86,
 111, Garrigue 240; skloňování
 přezdívek j. pytlík, klacek, bačko-
 ra a pod. 86; skloňování výrazů
 j. Tělocvičná jednota Sokol Praha
 31 n., jmen peněžních ústavů 32,
 mužských jmen ze vz. sluha 97 n.,
 cizích jmen s příp. -um (indivi-

duum, museum a pod.) 26, stadion 26 n., jmen Dagmar, Demeter, Ceres, Artemis, Sapfo atd. 142 n.; na své širokoplecí brně, spr. širokoplecí 14; skloňování v stč. soudních zápisech 119; skloňování zájmen já 14, 105, 235, on 1, 64, 105, (ten) týž 14; před stem let m. před sto lety 18; skloňování čísl. tisíc 32, desaterý 166, devaterý 167, čtvrt, čtverý 93

skřipák 270

-ský, příp. příd. jmen; zkrácený kmen je základem podst. jmen j. banditka, čáslavka, kremonky a pod. 88; přípona příjmení j. Pekařský, Sladkovský a pod. 182 n.; -ský a -ický, příp. příd. jmen j. jistebský — jistebnický 58 n.

slang studentský na franc. lyceích 175 n.

sled myšlenek 39

sloh dětské knihy 14 n.; slohová kliše 15 n.; sloh Kocourkova románu 102 n., učebnice Sochorovy 193 n., v překladu z Dąbrowské 232 n., v Emmlerových dopisech 139 n., kritický sloh Šaldův 141 n.; kritický sloh let sedmdesátých a osmdesátých 27; sloh novinářský 25 n., 110 n., 122 n.; stylistická hodnota cizích slov 54 n.

sloužití k čekání, spr. býti k čekání a pod. 234

Slovácko, slovácký a Slovensko, slovenský; Slovák 202 n.

sloveso kladeno nespr. na začátek n. konec věty 19 n.; sloveso se silnějším významem nespr. m. slovesa formálního (nacházel se v stavu... m. byl a pod.) 76; nečeské rozložené vazby slovesné 76

slovník; poznámky k Příruč. slovníku jaz. českého 90 n., 161 n., 185 n., 220 n., 250 n.; proč užíváme cizích slov 54 n.; přejímání cizích slov z rozličných oblastí zeměpisných a kulturních 129 n., 223 n., 257 n.; slova ze slovinštiny 169, 284; názvosloví letecké 169 n., matematické 271 n., mluvnické (u Šafaříka) 53, technické 172 n., 241 n.; složená slova j. kinohvězda, vlnoklub, citrolis a j. 180 n.; slova

strojená a nesprávná 16 n.; Šafaříkovy příspěvky k Jungmannovu slovníku 46 n.; stč. slova v starých soudních zápisech 119 n.; etymol. výklady slov 93 n., 167 n., 185 n., 217 n., 223 n., 248 n., 257 n., 269 n. slovníkař, spr. slovníkář 106

slovo; slova složená a nezvykle tvořená u Šafaříka 50 n.; slova složená z dřevo — (dřevocement, dřevodělník a pod.) 256

slovosled, utvoření toho slova 39;

v. pořádek slov

složená jména, v. jména složená

smad, smed, slc. 48

smůla; to je smůla 39

současně, nespr. m. zároveň 16

soudní knihy, nejstarší české zápisy v nich 81 n., 113 n.

sousloví, v. vazby

souvětí, v. skladba, věta

souviseti; 3. pl. souvisí, přech. souvise, souvisíc, adj. souvisící 30

spáčit se, dial. vzepřít se 24

Spilberg, z něm. 168 n.

spojky podmiňovací jestli, jestliže, -li v nové češtině 145 n.; nesprávné hromadění souznačných spojek (přes to, ačkoliv.. m. přes to, že...) 110

spolehnouti se m. spolehnouti 18

„Spolovoce“, jm. obchodní 182

správnost jazyka, v. jazyk český

spustiti kolmici z bodu k něčemu, na něco 31

Srdce, příjm., skloňování 86

sřítiti se, spr. zřítiti se 13

stadion, skloňování 26 n. (IX, 240,

XX, 143 n.)

stanoviště, stanovisko 215 n.

stár; jsem stár dvacet let 4

staroměstský; staroměstská mostec-

ká věž 197

stavěti; území nezastavené m. nezastavěné; stavící m. stavě-

jší 136

stíhačka a stíhačka 176

stihání, spr. stihání 105

stihati, spr. stihati 13

sto, čísl.; před stem let m. před sto lety 18; vznik rčení o sto šest 282

střežití pokladů, hradu, spr. poklady, hrad 18
 stříkačka a stříkačka 176
 studentský slang na franc. lyceích 175 n.
 studnice, u Jungmanna = 1. pramenišť, 2. studnice 68
 stupnění (v letecké term.), 1. snad posunutí křídel 172
 -stvo a -ství, příp. podst. jmen, význ. rozdíl 174
 suita a průvod, družina 56
 „Sukna akcie“, obchodní jm. 182
 světlooděnc 47
 Světová válka, spr. světová 13
 sysel, etymologie 23 n.

Š

š prothetické u škobrtati 270
 šance, šanse, etymol. 102
 šenk, stč. 120
 šest; o sto šest 282
 širokoplecí; na širokoplecí brůně, spr. širokoplecí 14
 škobrtati 270
 škrapa, etym. 191
 španělka, z „španělská hůl“ 88
 Španělsko, původ toho jména 131
 špejl, z něm. 169
 špiritus, lid. líh 94 n.
 štrafovati, stč. 113 n.
 Švanda; ve Švandu dudákovi, spr. ve Švandovi 97 n.
 Švec, příjm., skloňování 87

T

tajuplný 9
 tanec, etymol. 102
 Tatra pero m. pero Tatra 182
 -telnost, příp. abstraktních jmen v novinářské č. 122 n.
 -telný, příp. adjektiv 122 n., 241 n.
 Tělocvičná jednota Sokol Praha, spr. 31 n.; skloňování tohoto výrazu 31 n.
 Těma, stč. jméno osobní 115, 283 n.
 Templáři, spr. templáři 197
 ten, zájm., blíží se významem členu 75; nespr. vynecháno (věc m. ta věc, a pod.) 5, 105, 136, 234; stč. ten jistý 120

tento, zájm., kladeno nespr. podle němčiny 79
 textilák a předlák 56
 těžkopádný 39
 tisíc, čísl.; skloňování 32
 -tivní a -ční, konc. adj. 173
 topivo 41
 tovačovský 59
 továrna na nábytek, na mýdlo a pod., nespr. nábytku, mýdla a pod. 30
 tovaryš a tovaryš 32
 trpětí, stč. = nésti dobré i zlé, platiť poplatky 120
 třepání, třepetání, třepotání křídel (v letecké term.) 171
 Tricetiletá válka, spr. třicetiletá 13
 tu, přísl.; nespr. v závěti souvěti podmínkového 18
 tu; nespr. m. tam 64
 tu — i cizozemský 181
 tudíž, stroj. m. tedy 17
 tvarosloví, v. skloňování, časování
 tvoření slov; slova utvořená Šafaříkem 50 n.; tvoření míst. jmen j. Benešov, Blažovice, Louňová 249 n.; tvoření příd. jmen příponami -tivní, -ční, -ální, -ný, -ní, -ový 274; příponou -ný 178 n., 241 n.; tvoření podst. jmen příponou -ka, -ovka (elektronka, obloukovka a pod.), příponami -ec, -ák, -áč, -ek, -ík, -ice a pod. ze jmen přídavných 88 n.; tvoření příponou -ěja (verěja, veřej a pod.) 189; tvoření sloves příponou -isovati a -ovati 159 n.; tvoření jmen předponou prů- 242; nespr. oddělování předpon (při- a odhlásky a pod.) 207; tvoření slov v názvosloví leteckém 170 n., technickém 88 n., 172 n., 178 n., 241 n., v stč. soudních zápisech 119; tvoření složených slov j. kinohvězda, citrolis a pod. 180 n.; dloužení předpon 242; krácení kmene základního jména při tvoření jmen j. boháč (z bohatý), banditka (z banditský), časlavka (z časlavský), hromnička (z hromniční), automobilka (z automobilová tovarna) a pod. 88 n.
 Tyč, příjm., skloňování 86

týčiti se, spr. tyčiti se 13
týž, tentýž, zájm.; v tutéž chvíli,
spr. touž 14

U

u; přehláska u -i v stč. soudních zá-
pisech 117
účast na povstání m. při, v 18
uherský; Uherský Brod, Uherské
Hradiště, Uherský Ostroh, Uher-
ská ves, jm. místní 204 n.
úklej, ouklej, etym. 188 n.
-um; skloňování jmen individuum,
museum a pod. 26 n.
uragan, hurikán, orkán 167
úrok, úroční, stč. 119
úřadní m. úřední 1
útlum zvukový 179
uzavřítí mír, smlouvu 4
úžení ie—i v stč. soudních zápisech
118
užívati; u. krávu k vožení, spr.
vozili jí 234

V

v, výslovnost stč. 118
v, předl.; v psech, v tmách, spr.
ve psech, ve tmách 13
-va, příp. dial. slov dlevo, vedlevo 50
Valdsteinová m. Valdštejnová
(Waldsteinová) 13 n.
vazačka a vázačka 176
vazby sloves činiti 92, čítati 92 n.,
čísti (mši) 92, dáti 163 n., dávati,
dbáti 164, děkovati, dělati 165,
diskutovati 185 n., disponovati 186,
doběhnouti 188, dobytí, doceniti,
doceňovati, dočísti (mši), dočkati
(se) 220, dodati, dodávati, dodrže-
ti, dodržovati, dohlédnouti, dohod-
nouti se, dohráti (úlohu) 221, do-
cházetí, dojítí 221 n., dojetí, doká-
zati, dokládati se, jíti (dolů), do-
mnívati se 222, dopadnouti, do-
práti, dopustiti 223, dorozuměti se
249, dorůstí, dostati 250, dostáti
251 n., dostihnouti, dotazovati se
252, doufati, do(z)vědětí se, do-
vésti, doznati, dožádati (se), do-
žadovati (se. si) 253; držeti 254
n.; se jmény čest 91, dbalost, dba-
lý 164, dlužen, dlužný 187, draho,

druh 254; je k dostání, spr. lze
dostati 251; sousloví se slovesem
míti 76; vazby se sp. či, čili 91 n.;
osobní vazba m. neosobní (je
z něho citit kořalka, spr. ko-
řalku), užívati co, spr. čeho,
sloužití k čemu, spr. býti;
zdají se býti 234; nesprávné vaz-
by v dětské knize 17 n.; nečeské
rozložené vazby slovesné 76; původ
rčení o sto šest 282

vděk a půvab (u Jungmanna) 69 n.
věc; vzal věc od konce, spr. tu věc
n. to 105

vědětí si rady, mechan. obdoba zá-
porného výrazu nevědětí si rady
105

věnný, stč. 119

veselice 234

věstiti = zvěstovati, věštiti = pro-
rokovati 16 n.

věta; mechanisace věty v novinář-
ské čest. 25 n.; těsné spojení větné
v novinářské čest. 124 n.; para-
taxe vyjadřuje rychlý postup mo-
tivů 103; věty s neslovesným pří-
sudkem příliš často za sebou 19;
nevhod. věty vztažné m. parataxe
18 n.; věta roztržštěná vsuvkami
a návěští 20

větroň 170

většina, u Šafaříka „věčina“ 48

vévoda; epos o vévodu Arnoštovi,
spr. o vévodovi 97 n.

více, přísl.; více už nejste m. už
nejste 64

vidno; jak vidno, l. vidět 104

vírník (gyroplán) 171

višňovka, z adj. višňový 89

Vitr, příjm., gen. Vítora atd. 87

vládyka, vládycký 13

vlnoklub, vlnovkus 181

vodivost zvuku, tepla 178 n., 241 n.

vodo-plynovody 181

vokalisace předložek nespr. (ku
vpádu m. ke, v psech m. ve psech
a pod.) 13, 79

Vrána, příjm., gen. Vrány atd. 87

vrátyč, vratic 212 n., 284

vrátička 213

vrchoviště, u Jungmanna = pra-
meny, nikoli studnice 68

vrtulník (helikoptera) 171
 vsacký a vsetínský 59, 111 n.
 však, sp.; nevhod. na zač. věty 19
 -vý, příp. adj. j. sálavý, uhrančivý a
 pod. 241 n.
 výbojka, lampa výbojová 88 n.
 východně od Karlových Varů,
 spr. na východ 17
 vyjítí s platem, se sousedem 39
 vykazovati m. ukazovati, jeviti
 136
 vykřičník; označuje větu rozkazova-
 cí n. zvolací 64
 vylévatí, vylíti dítě s vodou 186
 vypínač, spr. vypínač 105
 výpojka 90
 vypovězení m. vypovězení 197
 výrazy otřelé (klišé) v dětské lite-
 ratuře 15 n.; výrazy strojené (opět
 m. zase, kýžený a pod.) 16 n.;
 archaismy nevhodné 17 n.
 výsepní 137
 vysílač a vysílačka 176
 výslovnost slov disertace, diskuse
 185, distinguovaný a pod. 186,
 zkratk křestních jmen (J. V. Slá-
 dek, F. V. Krejčí, T. G. Masaryk
 a pod.) 240, příjmení Garrigue 240
 vystavití koho ztrátě, nebezpečí 39
 výstupek, návrh na český překlad
 slova refuge 207
 vývojka 90
 vyvolati dojem, skandál 39, 40
 vyzdvihnouti; vyzdvihla hlavu
 m. zdvihla 104
 význam slov; stírání vlastního vý-
 namu slov j. posléze, záhy, sám
 a samotén a pod. 9
 vzbuditi dojem 4
 vzduchoplavec, vzduchoplavba, vzdu-
 choloď 170
 vzpícti, vzpěčovati se a stč. vzpícti
 sé, jejich původ 24

Y

-yně, za něm. -ing(e) v příjm. Pur-
 kyně 10 n.

Z

z, předl.; spustiti kolmici z bodu 31
 začítí; začlo, spr. začalo 14; zača-

lo se s oznamováním, spr.
 oznamovat 110
 zahájiti; súd zahájený, stč. 115 n.
 záhy 9
 zájmena, v. jednotlivá hesla
 zákampí, v. Kampa
 základ, stč. = zástava 120
 zákonník, stč. (= mnich) 120
 Zaloňov (dříve Zaluňov), jm. místní
 249
 zarzati; zarzál, spr. zarzal (n.
 novotv. zaržál) 13, 14
 zavděk; přijmouti za, vděk číši ví-
 na m. číši 17
 zceliti, spr. sceliti 136
 zčásti, příslovce, nespr. z části 13
 zdáti se; nespr. s inf. býti (pravdi-
 vou tvá řeč zdá se býti a pod.)
 m. tvá řeč se zdá pravdivá) 17,
 136
 zdvihati, spr. zdvíhati 105
 země česká, spr. Česká 13
 zemědělství, pojem a definice 173 n.
 zeslábnouti, nespr. se- 193
 zhasnouti; zhasli kahanec m. zha-
 sili 18
 zkratky; zák. chrán. a pod., nikoli
 zák. chrán. atd. 112; dr., Dr.
 207; zkratky křestních jmen se ve
 výslovnosti rozvádějí (J. V. Slá-
 dek = Josef Václav Sládek, a
 pod.) 240; zkratky typu citrolis,
 Podo-lázně, gramo-radio, auto-
 moto-velo, Malbyt a pod. 180 n.
 Zlonice, jm. místní, jeho původ 106
 n.
 zmíněný, spr. uvedený, jmeno-
 vaný, dotčený a pod. 136
 zola, dial. 107
 zoo 181
 zpak a zpář, slc 24
 zpítit se, v. vzpícti se
 zplápolalá (u Šafaříka) 47
 zpravodajství a zpravodajstvo, roz-
 díl význ. 174
 zřítiti se, nespr. sřítiti se 13

Ž

žádati průvodního listu m.
 průvodní list 18
 ždimačka a ždímačka 176
 žlábkovati 240